

Проблеми забезпечення інноваційної безпеки України

Проблемы обеспечения инновационной безопасности Украины

Problems of providing innovative safety to Ukraine

Науковий керівник - доц. каф. «Обліку, аналізу і аудиту», канд. екон. наук

Башинська І. О., Башинская И. А., Bashinsky I. O.

Каплун А. С., Каплун А. С., Kaplun A. S.

Розглянуто основні проблеми забезпечення інноваційної безпеки України, проаналізовано зміст поняття «інноваційна безпека» у широкому та вузькому змісті, на основі офіційних статистичних даних розраховані основні показники науково-технічного та інноваційного розвитку за 2011-2017 рр. в Україні, виявлено тенденцію та визначено заходи для подолання деструктивних процесів неефективного використання науково-технічних знань і розробок у процесі створення інновацій.

The main problems of providing Ukrainian innovation security, the content of the concept of "innovation safety" in the broad and narrow sense, are considered, on the basis of official statistics, the main indicators of scientific and technological and innovation development for 2011-2017 in Ukraine were determined, a tendency was identified and measures were taken to overcome it. destructive processes of inefficient use of scientific and technical knowledge and developments in the process of creating innovations.

Рассмотрены основные проблемы обеспечения инновационной безопасности Украины, проанализировано содержание понятия «инновационная безопасность» в широком и узком содержания, на основе официальных статистических данных рассчитаны основные показатели научно-технического и инновационного развития за 2011-2017 гг. В Украине, выявлена тенденция и определены меры по преодолению деструктивных процессов

неэффективного использования научно-технических знаний и разработок в процессе создания инноваций.

Ключові слова: безпека, інноваційна безпека, науково-технічні знання, розробка, управління безпекою.

Key words: safety, innovative safety, scientific and technical knowledge, development, safety management.

Ключевые слова: безопасность, инновационная безопасность, научно-технические знания, разработка, управление безопасностью.

В умовах поглиблення глобальної фінансово-економічної та політичної нестабільності проблеми забезпечення інноваційної безпеки Україні набувають особливої гостроти. Проблеми інноваційної безпеки країн і регіонів в даний час недостатньо вивчені. Не існує однозначного розуміння інноваційної безпеки. В одному випадку вона по суті прирівнюється до науково-технічної безпеки і під нею розуміється сукупність умов в науковій і технічній сферах, що забезпечують виконання вимог національної безпеки [1]. Однак при цьому підході зміст поняття «інноваційна безпека» помітно звужується, і за його межами виявляється такий важливий елемент інноваційної діяльності, як процес виробництва нових товарів і послуг. В іншому випадку інноваційна безпека розглядається гранично широко – як безпека держави в галузі промисловості, науково-технічній і інноваційній сферах [2].

Науково-технічний та інноваційний розвиток країни є складним багаторівневим процесом, який залежить від безлічі факторів. Ефективність інноваційного розвитку країни залежить від ефективності функціонування різних видів економічної діяльності, освіти, науки, державного управління, промисловості та інших [3].

У зв'язку з цим оцінка науково-технічного та інноваційного розвитку вимагає застосування методів інтегральної оцінки, зокрема, багатовимірної середньої. Для

інтегральної оцінки науково-технічного та інноваційного розвитку України використовується метод багатомірної середньої, яка дозволяє здійснити інтегральну оцінку науково-технічного та інноваційного розвитку підприємств, видів економічної діяльності, регіонів України та рівень інноваційного розвитку економіки в динаміці. Метод реалізується за допомогою виявлення та нормування з еталонним значенням стимуляторів і дестимуляторів досліджуваних процесів.

Для оцінки інтегрального індексу науково-технічного розвитку обрані стимулятори, тобто показники, які надають позитивний вплив на інтегральний показник: питому вагу витрат державного бюджету на науку у ВВП, кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи на 1000 чоловік, співвідношення фундаментальних досліджень, прикладних досліджень, науково-технічних розробок і послуг. Дані показники обрані для розрахунку індексу науково-технічного розвитку, т. к. питому вагу витрат державного бюджету на науку у ВВП показує рівень активності держави у функціонуванні науково-технічної діяльності країни.

Кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи на 1000 осіб показує, що для перетворення науково-технічних розробок в інноваційний продукт, привабливий для інвестора, виробника і покупця, в даний час наукові організації та установи не мають достатньою кількістю кваліфікованих фахівців, здатних забезпечити процес передачі результатів наукових досліджень і розробок для їх освоєння у виробництві і подальшою комерціалізацією, і це багато в чому обумовлює слабкий вплив науково-технічної сфери на реальний сектор економіки. Співвідношення фундаментальних досліджень, прикладних досліджень, науково-технічних розробок і послуг показує пропорційність або диспропорцію у співвідношенні даних видів робіт.

В таблиці представлені основні показники науково-технічного та інноваційного розвитку за 2011-2017 рр. в Україні, розраховані на основі офіційних статистичних даних [3].

Таблиця. Показники науково-технічного та інноваційного розвитку України за 2011-2017 рр..

Рік	Кількість наукових організацій виконують наукові дослідження і розробки, од.	Число наукових працівників на 1000 чол	Витрати на виконання науково-технічних робіт, млрд. грн.	Питома вага витрат державного бюджету на виконання науково-технічних робіт, %	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції, %	Питома вага підприємств, що впроваджують інновації, в загальній кількості промислових підприємств, %
2011	1510	2,2	4,4	0,38	6,5	11,9
2012	1452	2,1	5,2	0,37	6,7	11,2
2013	1404	2,1	6,1	0,39	6,7	14,2
2014	1378	2,0	8,0	0,41	5,9	13,0
2015	1340	2,0	7,8	0,37	3,9	12,8
2016	1303	1,9	9,0	0,34	3,8	13,8
2017	1255	1,8	10,3	0,35	3,8	16,2

Як видно з таблиці, спостерігається тенденція всіх показників науково-технічного та інноваційного розвитку, крім незначного збільшення витрат на науково-технічні роботи і питомої ваги підприємств, які впроваджують інновації. У середньому щороку за період 2011-2017 рр. обсяг фінансування науково-технічних робіт в середньому щорічно збільшувався на 1,6 млрд. грн. або на 17,8 %. Питома вага витрат державного бюджету на виконання науково-технічних робіт за досліджуваний період знизився на 0,03 п. п. і в 2017 р. склав 0,35 %. Для гарантії науково-технічної безпеки країни значення показника повинно бути в межах 1,7-2 % [2].

Значення вказаного показника в 2017 р. в 5 разів нижче гранично допустимого значення, що говорить про наявність технологічної небезпеки для країни, яка пов'язана з посиленням залежності від імпорту нових технологій і готової продукції високих переділів. В той же час науково-технічна, фундаментальна і прикладна діяльність у сфері науки та інновацій мають стати одними з пріоритетних напрямів фінансування в нашій країні, а питома вага витрат державного бюджету на виконання науково-технічних робіт повинен

збільшуватися як в абсолютному вираженні, так і в динаміці, для зменшення залежності від зовнішнього припливу знань і технологій.

Таким чином, в умовах сучасної дезорганізації в інноваційному секторі держава повинна взяти на себе інтегруючу роль для подолання деструктивних процесів неефективного використання науково-технічних знань і розробок у процесі створення інновацій. Серйозною проблемою є також брак державного фінансування науково-дослідних розробок, що перешкоджає їх розвитку та поширення [4; 5].

Список літератури:

1. Науково-технологічна безпека регіонів. Методичні підходи і результати діагностування / Татаркін А. В., Львів Д. С., Куклін А. А. та ін. – Єкатеринбург, 2000. – 416 с
2. Економічна і національна безпека / Під ред. О. А. Олейникова. — М : Іспит, 2014.
3. Risk Management. Lecture course: textbook // Bashynska I., Filyppova S. – Харків: вид-во «Діса плюс», 2017. – 101 с.
3. Сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Bashynska I. The overview-analytical document of existing domestic and modern worldwide methods for identifying risk, its estimation and minimization of negative influence (pp. 126-134) in international collective monograph «Mechanisms of interaction between competitiveness and innovation in modern international economic relations: collective monograph» / edited by M. Bezpartochnyi, in 4 Vol. / ISMA University. – Riga: «Landmark» SIA, 2017. – Vol. 3. – 248 p.
5. Bashynskaya I. Organization of the ensuring the informational and analytical safety at the enterprise/ Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 2 – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – S. 216-218